

TRZECIA CZĘŚĆ TEY KSIĘGI

W ktorej się pokazuje iako Chrystus Pan po Wstąpieniu swoim do Niebá dziwnym sposobem prowadził wszystkie świat do tego aby w niego uwierzył, y Krzyż iego S. był w wielkiej u niego ućciwości.

ROZDZIAŁ I.

Znakiem Krzyża S. poćiagnął Chrystus Pan Konstantiną Wielkiego do Wiary Świętey, gdy mu go na Niebie pokazał.

A Postolowie Święci wiele pracowali ku chwale Arzyśa Chrystusowego / moc iego Bóstwa cudami rozmaitymi niewiernym pokazywać. Ale gdy sam Bog Konterfekt iego światu na niebie między gwiazdami / Słońcem raczył pokazać nie raz / doszło piero takim cudem Niebieskim / owe rozumy górne / wporne Żydowskie y Pogańskie musiały się konfundować / y prawdę uznawać: iż głowy albo byle swoje do iarzma Chrystusowego sflaniać poczeli / ślepotę y głubstwo swoje uznawając / a Arzyżowi Państwu / godną ućciwość y chwałę oddawając.

1. Kiedy sie ten Konstantyn Wielki po śmierci Ojca swego Konstantiusza wybierał z Wojskiem z Brytannley do Rzymu / przeciwko Maxenciuszowi który był przez factie y zdradę Stolicy Państwa iego Rzymskiego

Rzymskiego osiadł: y myślił o Bogach ktoregoby z nich sobie miał obracać Patrona y Zautora tej Woyny (oczym Perzey w Historiey 372 wotalego czyta) zátym pokazał sie mu przy Słońcu barzo jasny Arzyś / na którym było takie pismo albo słowa po Grecku wyrażone.

IN HOC VINCE.

Tedy oddawszy część Arzyżowi Państwu; Konstantiusza poraził / y Stolicę Ojca swego w Rzymie otrzymał / y wszystko Rzymskie Państwo opanował: Takim cudem będąc oświecony / wzgardził Bogami Pogańskimi / iednemu tylko Bogu stworzycielowi Niebá y Ziemi służyć wymyślił: a będąc wdzięczny tak wielkiego dobrodziejstwa Bóstwiego / to zwycięstwo mocy Arzyśa Chrystusowego przypisał / Bogu prawdziwemu pokłon oddał / Chrześcianom wolność przywrócił / y po wszystkich Państwie Kościoły ich budować rozkazał / y sam potym Chrzest Święty przyjął. A na wieczną pamiątkę takiego swego cudownego zwycięstwa / postawił Kolumny albo Piramidy kamienne z Porphyritu w Rzymie barzo wysokie / na których opisał to swoje Cudowne zwycięstwo: Moc Arzyśa Chrystusowego wystawiając: na iedney Kolumnie Marmurowey w pośrodku Rzymu z Mostadzu / Persone swoje wystawił / z włoźnią Arzyżem ozdobioną z takim napisem.

*Hoc salutaris signo, vero fortitudinis indicio,
Ciuitatem vestram Tyrandidis Iugo liberaui.
Et S. P. Q. R. in libertatem vindicans, pristinae
amplitudini, & splendori restitui.*

Eusebius lib. 1. cap. 3.

2. Drugi raz pokazał sie mu także na Niebie / Kiedy sie wracał po onym sławnym zwycięstwie / ktore otrzymał Cudownie moć a Arzyśa S. nad onym swoim Rebellizantem Liciniuszem / ktorego był wziął sobie za Towarzystwa na Państwo Rzymskie / dawszy mu Siostre swoje Constantia Chrześciankę za Żonę: Ten wracając sie z woyny: gdy przybył z niewielkim ludem do Bizantium, albo Cásrogradu / Wojsko swoje prawie wszystko wyprawiały przeciwko

Person

Person / obywatele tego Miasta wsiście bramy przed nim pojąć
mykali / broniąc mu przyjazdu do siebie / postanowi wsiy w siebie wy-
licić sie z mocy Cesarzow Rzymskich / Ktorych doby waiac / dwa stur-
my strącił. A gdy smutny niewiedzial coby daley miał na ten czas
z nimi czynić / podnioszy oczy swoje ku Niebu / od Boga samego ra-
dy y pomocy żadał / y obaczy znowu Krzyż na niebie między gwiazd-
mi / z takim Pismem nad Krzyżem. IN HOC IPSO SIGNO
HOSTES OMNES VINCES. W tym samym znaku wsiście
Nieprzyjaciele zwyciężył. A drugy piśm / iż okolo Krzyża bylo też
widziane drugie Piśmo takie. Inuoca me in die tribulationis tuæ,
& liberabo Te, & glorificabis me. z Psalnu 49. Wsiway mie
w dzień wciśku twego / a wybawie cie / y będziesz mnie wielcił. Takim
widzeniem Konstantyn będąc potwierdzony / dnia przyszlego / trzeci
raz przypuścił sturmu do onego miasta / y snadnie ie otrzymał.

3. Trzeci raz leżące pokazał sie mu Krzyż na niebie / y woysko zbroj-
ne okolo niego / Kiedy Tatarow nad Dunajem chciał zholdować /
y pod moc swoje wziac / Ktorym przedtym inoi Cesarze dan musieli
dawać / redimendo suam vexationem, iako Eusebius świadczy
cap. 9. & 6. invita Constantini, miałac to sobie za sromote wiel-
ka / iż on będąc tak wielkim Monarcha / y tak sławnym zwycięzca
nad inšymi Narodami / żeby temu grubemu Narodowi miał sie od-
kupować / albo iakie powinności z przymuszenia oddawać. Post-
wiwszy tedy Most bardo kosztowny y gruntowny kamienny na Re-
ce Dunaju / między wsiściami rzekami w Europie naywielšey y nay-
sławniešey / Woysko swoje przezeń przeprowadził. Ale kiedy
Tatarow wielkość iako Szarancza iako obaczył / westchnał o po-
moc do Chrystusa wkrzyżowanego / w nim iako przedtym nadsiele
swoie pokładaiac / Ktorego osobliwego ratunku iuż nie raz doznał.
A na ten czas pokazało sie Woysko zbrojne na Niebie / a w poysro-
dku niego Krzyż bardo świetny / z Ktorego widzenia będąc wciśiony
wielce / y w nadsiei pewnego zwycięstwa otwierdzony / puścił Woys-
ko swoje przeciwko nim / y przedko ich do oddania poddaniŃwa sobie
przymusił / y Trybutariuszami swemi uczynił. Niceph. lib. cap. 47.

Niech te

Niech to nie będzie nikomu za rzecz do wierzenia trudna / gdy to z Si-
ster / Kow sie piŃe / iż Wojsko zbrojne pokazało sie na niebie Kon-
stantynowi ; albowiem y przedtym straszne Woyska z onych / y bi-
twy na powietrzu brawaly widziane / iako mamy o tym w Piśmie S.
2. Mach. cap. 5. Iż w Jeruzalem za czasu Antyocha Krola / wi-
dziane byly Woyska dziwne Konnych KopyniŃkow na powietrzu /
przez czterdzieci dni / we zbroiach szlociŃtych / Tarzami / y z miecz-
mi dobytemi złotemi / Ktore sie z soba potykały / na co wsiŃtko Jer-
usalem patrzalo z wielkim strachem wsiŃtkich.

PiŃe Zonar. Thom. 2. An. al. circa principium. Iż Kon-
stantyn kiedy sie miał potykać z MaxenciuŃsem y LiciniuŃsem / wis-
dział Konnego zbroynego / Krzyż miasto Choragwie przed Woys-
kiem swoim niosacego (nie Kogo inšego tylko Aniola Bożego) y
potym w Adrianopolu dwocy młodziencow widzial / Ktory pulki
NieprzyjacielŃskie gromili.

4. Czwarty raz Konstantyn doznał mocy Cudowney Krzyża S.
Kiedy też Gallikana Stęcia swego wyprawił z Woyskiem do Thra-
ciey przeciwko Tatarom / aby ia od nich wyswobodził. Jako tedy
Cudownie dał muich P. Bog pod moc / będąc od nich Filippolu
(Ktore teraz Adrianopolem zowia) oblezony przez niemaly czas / os-
tym jest Kellacia tegoż Gallikana y Surlusia Tom. 3. cap. 3. sub
die 26. Iunii. Ktora czynił przed Konstantynem Cesarzem / wos-
ciwszy sie z tey wojny z zwycięstwem / takim sposobem: Gdy Tatar-
Ńki Narod mnie w Traciey w Filippolu obległ / wiele škody w na-
Ńych uczyniwszy / nie śmielac sie ia z nimi potkać / gdyż nie wielka
garcść miałem ludzi / a onych była niezliczona wielkość / wciśalem sie
do Bogow moich / czynilem wiele ofiar Marsowi (był albowiem ie-
Ńsze na ten czas Poganinem / lubo Jone miał S. Pania Chrześciantka
Konstantia Corke Konstantyna Cesarza:) A Krotko mowiac / będąc
przez czas niemaly w oblezeniu / y iuż wsiŃscy Trybunowie / y moi żoł-
nierze / nieprzyjacielom sie byli poddali. Gdy tedy ia w Jeruzalem spo-
sobu / iakoby m wciac mogł: a oto Pawel y Jan / Ktory jedem jest
przełożony / albo Starosta / a drugi nayprzedniejšy na Dworze

W

Paniey

Paniey moiey / a p bżności Waszey / Corli Konstantiey Augusty / przysły do mnie mowiac; Uczyn ślub Bogu Mięba / iż iesliście wybawi / zostanieś Chrześcianinem / a tak będzieś Śwyciezca większym nizeli przedtym. Przynarvam Przenaswieszcy Cesarzu. iako pretko vsy moiemi ten ślub wymowilem / pokazal mi sie Młodzieniec wysokiey Statury / niosac na Ramieniu Arzy / y mowi mi / Wes mierz trwy o podźzemi. Gdy tedy kędlem za nim / pokazali mi siey z tey y z owey strony / żołnierze zbroyni / wtwierdzaiac mnie / y mowiac; my tobie posługe czynimi / ty wnidź do Obozu / a obiemá rekoma rzy may mierz dobyty / polki do samego Arola nie przyidzieś. Do ktorego gdy przysy dłem / on padł do nog moich prof ac mie a bym krowie isgo nierozkwal: Ja zn ilowar by sie nad nimi / zadresgom z nich niezabli / y drugim nie kazalem zabiac / y tak wbystka Thracya wyz wolona iest / y Tatarowie stali sie Zoldownikami.

Te Zistorie o Gallikanie / konfunduia kiktory / stam to wyszey polożona o Konstantynie Cesarzu / z strony zwolowania Tatarow / y przymuszenia ich do oddania Trybutu / Cesarzowi Penstrowá Rzyn skiego / powiadaiac ze to iest iedna Zistoria. A to co Nicephorus pise / niema sie rozumiec / iż Konstantyn in persona sua zwolowal Tatarow / y do Zoldowania sobie ich przymier olil; ale to przez Gallikana Zetmana swego sprawil / o ktorym taka Surius referule Zistoria,

Jednak táopinia na słabym fundamencie sie funduie; to iest / iż iedli sam Konstantyn raz Tatarow zholdowal / to iuz niemoze sie mowic / iżby ich drugi raz Zetmaniego Gallikanus nie miał wozierwac na infym miejscu? Albowiem mogli sam Konstantyn Cesarz tylko tych Tatarow / ktorzy sie osadzili nad Dunaiem zholdowac / a nie wbystkich; a potym Zetmana swego poslac przeciwko drugim dalszym; iakob tak własnie bylo / iako z samego Kontextu oboiey Zistoriey kazdy osadzić moze; iż to byl: dwie Expedicie przeciwko Tatarom / na pierwszey Expedicie byl sam Konstantyn / y most zbudowal na Dunaiu / aby ich mogli snadnie wolowac / czego y szczęśliwie dokonat. Na drugiey do Thraciey nie byl sam / ale Zetmaná swego

swego poslal / kedy od Arola Tatarffiego byl oblizony / y woysko ie go pogromione. (znacze byl Arol Tatarff. rotmistrz id 17 od Konstantyna; iż sam potym in persona sua zwolowal wbystkiem przysly do Thraciey / do Aoriano polu / ktorz daleko iest od Dunaiu) Na pierwszey Expedicie widzial Konstantyn Arzy na niebie. A na wtorey Anyol z Arzysem Gallikana przeprowadzil przez Oboz do Arola Tatarffiego / y podal mu go w rece.

ROZDZIAŁ II.

Po Konstantynie za infych Cesarzow wiele sie tež razy Krzyż S. na Niebie pokazowal rozmaitym sposobem.

I. **N**Aprzod tedy za czasu Konstantiusá Syná Konstantyna Wielkiego po śmierci tego / pokazal sie Arzy na niebie barzo wielki iasny nizeli Sionie nad Hieruzalem / w dzień Swiateczny 7. Mai. Anno 353. o godzinie trzeciey na dzień / ktorz sie rozciagnal od gory Kalwarley / aż do gory Oliwney; iako nie ktorzy rachuią wzdłuż na pietnaście staz / trwal przez kilka godzin / na ktorz wbystka Hierozolyma patrzala / z wielki nich potraczeniem / O czym Cyrillus Biskup na ten czas Hierozolymski os wal znać Konstantynusowi Cesarzowi: iako sie o tym czyta in Biblioth. SS. Patrum Tom. 2 in fine Cathed. Mystag. Ożolo tego Arzyśa byla Teczá Jako świadczy Niceph. lib. 9, cap. 32.

Coby znaczylo to widzenie tak straszne Arzyśa / przedko sie to pokazalo Albowiem ten: Konstantius; Cesarz bedac Ariánem / potym wszczal wielkie przesladowanie na Chrześciany / krew ich rozlewaiac / Bostwo Syná Szezo Chrystusa Pana bluzniac. A oscioly / Obrazy Katholickie psuiac / do Ariánstwa Wiernych Chrystusowych przymuszaiac / choc Wiare Swieta Katholicka zagusbic: Ale trudno bo Chrystus za nie sie modlil Luc. 27. Przeto nie tym swym przesladowaniem ten Tyran Konstantius; niezas

Stodół Kościołowi Chrystusowemu: ale przez to jego przędłaś
dowanie / Wiarę S. Katoicka barziej sie rozstrzewiła y zakwi-
tneła / y Arzyz Chrystusow w Pogan w wielkim poważeniu bydy
poczał.

znaczyła też to ona wielkość y jasność Arzyz / także y Tecza
okoloniego / która jest znakiem przymierza; Iż uczynił to był Chris-
tus Pan na pociechę Wiernych swoich / aby czasu przenasładowa-
nia nieustrasili / ale mieli dobro nadzieję: iakoby takim okazaniem
Arzyz / chciał mówić do nich: Na świecie będziecie cierpieć ucisk;
ale zwyciężcie / iam zwyciężył świat: Takie jest tłumaczenie Baroniusza /
takiego dziwnego pokazania się na ten czas Arzyz na niebie / Annal.
Tom. 3. sub Anno Christi 353. cap. 25. Christus, inquit, illud
ipsum Divinum signum supra Sanctum montem immensa cla-
ritate coruscans, cælitus demonstravit: quo & illud auribus
Fidelium, videretur in tonuisse lingua cælesti: Confidite quia
ego Vici mundum. Rem sanè probavit eventus. Cum Divina
virtute, fides Catholica, eo effulserit gloriosior, quo magis
existimabatur armis impietatis extincta.

2. Na tymże miejscu, za czasu Juliana Cesarza Apostaty / który
nastąpił po Konstantiusie kiedy się wyprawował z Wojskiem przez
cinę Persom; pokazał się także Wielki Arzyz od Kalwariey / aż do
gory Oliwrey Tecza także obtoczony / iako za Konstantiusa / ale
daleko jaśniejszy / iako o tym wspomina Cedrenus in Julianum,
in Compend. Historiæ: Eo, inquit, tempore lucida Crux ap-
paruit, cinctâ lucida corona, à Golgotha vsq; ad montem
Oliueti pertingens, splendidior quam sub Constantio.

Coby zaś znać ten Arzyz: Dorozumiewaia się Pisarz tej
Historiey / iż przedko po śmierci tego okrutnego Tyranna / Blu-
źnierce Boswa Chrystusa Pana / y Wielkiego przenasładownika
Wiernych / miał Bog Kościołowi swemu Swietemu pokoy uczynić /
co się w krótkim czasie zyciło / bo na tej wojnie Perskiey zabity
jest misernie / zaczął y przenasładowanie Chrześcian wstało.

Pokazał

3. Pokazał się był ieszcze przedtym także nad Hieruzalem Arzyz
wielce jasny / Kiedy ten przeklęty Julian (który Bogom Poganistim
ofiary czyniac / Prwia bydłeco / głowę y ciało swoje polewał na zglądze
nie Chrystu S. Ktorego był niegdyś / z czego się emieli iego Dwo-
rzanie) naziłość Chrześcianom / pozwolił był Sydomznowu budować
Kościół Salomonow w Hieruzalem / na który składali się Żydzi /
ze wszystkich świata / y sam też bezczny obiecał pieniędzy dobawiać
z skarbu swego: Jakie tedy dziwne się rzeczy działy przy budowaniu
tego Kościoła / przed okazaniem się tego Arzyz na Niebie / Pro-
tko przypominam.

Gdy już nagotowali dostatek kamienia / Cegły / Wapna / y in-
szej materiey / y poczeli odkrywać stare fundamenta tego Kościoła
y drugie nowe kopac / Pilił Tysięcy robotników do tej Fabryki spo-
radziwszy / przyśpieły nocy nie nietylko fundamenta wykopane pozas-
walały się / ale też y stare się grunty porozwalały / y woda na wierzch-
ich wypłynęła: potym powstały tak wielkie wiatry / iż owe wszystkie
materie: Wapno / Kamienie / Piasek / wniwecz porośypowały y
porozrucaly. Do tego też nastąpiło tak straszne trzesienie ziemi / iż
rozumieli / że wszystko Hieruzalem miało się zapasc.

4. Jednak Żydzi tym się nieustraszyli / ale przecie w swym przed-
sięwzięciu oporni byli / nie chcąc zaniechać tego budowania. Gdy
tedy znnowu poczeli robić około fundamentow / a oto z nich wypa-
dły wielkie płomienie ognia / Ktore pożarły wielką część robotni-
kow / potym w nocy powstało znnowu wielkie trzesienie ziemi / za
ktorym budowanie spadło / w którym spali Rzemieślnicy / y w wy-
stkich pozabiłalo / y na ten czas pokazał się Arzyz jasny na niebie / y
Arzyzki na ścieżkach ludzkich / tak na Żydach / iako y na Chrześcianach /
nie tylko w samym Hieruzalem / ale y w Antyochiey / y po wszystkich
Miastrach ziemi Żydowskiej. Po wszystkich także Kościołach / na
Oltarzach / Księgach / y na ścieżkach Kościelnych.

Te Arzyzki Ktore się pokazały na Żydach były czarne y śare /
ktorych żadnym sposobem pozbyć niemogli / a kiedy je zmyć osilowa-
li płocząc wodą śarą to ieszcze jaśniejsze zstawały: Dla czego padł

wielki strach na Żydy / iż nie tylko zaniechali budować onego Kościoła / ale się też ich wiele nawróciło do Chrystusa wkrzyżowanego / Chrześc Świate przyjmując : Sam tylko Julian w uporze swym zostawał. O tym piše S. Gregor. Nazianz. in Orat. 2. contra Iulianum. Theodoretus Hist. Eccl. Lib. 3. cap. 17. Sozom. lib. 5. cap. 21. Nicephorus lib. 10. cap. 33. Rupertus & alii. Żainych także Cesarzow / iako Jouiniana / Walentiniana / Waslensa / Gratiniana / Maxima / Theodosyusa / y Arkadyusa bywał Krzyż widziiany na niebie. Oczym Iacobus Bossius.

5. Piše Ioann. Maffæus lib. 5. Hist. Indiarum. Iż kiedy Albuquertius Hetman Emmanuel Arola Indyjskiego Orient. przejeżdżał się po morzu Arabskim upatrując y przewiadując Insuly albo Wyspy Morza onego : Pożądał mu się Krzyż na niebie czerwony / na Zachod Słońca / przeciwko Krolestwu Arola Abassinskiego / na który wszyscy Żołnierze jego patrzali. A że ten Hetman był Chrześcianinem / y wielce nabożnym, pokleknawszy ze wszystkimi swemi Żołnierzami / y podniosszy ręce ku Niebu / porznie z płaczem wołać : O Krzyżu znaku naszego odkupienia. O Drzewo ozdobione przegradzającą krewia Pana naszego Jezusa Chrystusa. O Światełstwo Chrześcian. O nadzieio nasz wszystkich bądź nam obrona we wszystkich naszych niebezpieczeństwach / także na morzu / iako y na ziemi / rc. Po której jego długiej modlitwie / przyjeździł Obłok / y on Krzyż odkrył / y tak zniknął.

6. W Hiszpanii też gdy Roku 1112. była wielka Wojna z Maurami Mahometanami / na której Wojnie był Rodericus Toletanus, pod czas tej bitwy z tym Poganstwem okazał się Krzyż na powietrzu / y otrzymali Chrześcianie Światełstwo prawie nietychane / y do wierzania iakoby niepodobne / albowiem tych Maurów dwakroć sto tysięcy zginęło na tej wojnie / a Chrześcian tylko dwadzieścia y pięć / świadczący o tym Thom. Bossius de Sig. Zodiaci. Lib. 8. cap. 7.

7. Potym w Krolestwie Walentii / okazał się Krzyż cudowny bardzo / na jednej górze wysokości / niedaleko jednego Miasta częka nazwanego

świądnego Luxert / w której ieden Zaplan / w Obścię będaty pod czas wojny z Maurami / zachował był się zofsky Niewieśkiego Sakramentu / iż mu nie przyszło komunikować niektórych Żołnierzow / dla przelkiego potkania się z Nieprzyjacielem : Co się działo Roku 1235. Mięsięca Maia. Gdy tedy było już po zwycięstwie one Zofsy należono krowe / z wielkim podziwieniem wysyłać Wojstkę / ktorez wielka wziętością zanieśione są do Miasta nazwanego Daroca / y do tego czasu krowe y nieśkazitelnie tam się znajdowała : Tedy nie tylko sami Obywatele Krolestwa Hiszpańskiego / ale też z innych dalekich Krolestw Chrześcianie dla nabożności ważąc się przyjeżdżać. We siómięty lat / potym cudownym Niewieśkiego Sakramentu znalezieniu / Roku 1335. dnia Szóstego Lipca w Piatek / w samo południe będąc niebo pogodne y jasne / okazał się Krzyż na wierchu oney góry / bardzo wielki / na pięćdziesiąt łokci wysoki / a dwadzieścia pięć w poprzek / a sam w sobie szeroki na cztery pleć / tak jasny / iż swoia światłością zaciemil Słońce. Przyczyna dała dla czego Bog na oney górze tak Cudowny Krzyż okazał / iż on Cud po siul lat posiedł w zapomnienie / y ono miejsce nie miało swey wziętości. Teraz tedy na wieczna tego Cudu pamiotkę / poczęto na onym miejscu budować wielkim bardzo Kosztem Krolewskim Kościół / pod Titulem Boiego Ciała / y Błaztor przy nim Bractwy S. Dominika Zakonu Karmelickiego. Ita Petrus Antonius Beuter parte. 2. Et Martinus de Viciana in Chron. Valent. para. 3.

8. Piše Hieronimus Blanca w Historiach Krolestwa Aragonskiego / iż kiedy Garzia Ximenes Krol pierwszy Aragonski miał mieć bitwę z Maurami / okazał mu się Krzyż Czerwony nad jednym Drzewem Debem : y jasność okolo niego na kształt Tarczy złotey ktora go otoczyła. To było znakiem pewnego przyszłego zwycięstwa iako się to potym okazało. O czym tak mowi ten Author. Memoria proditur, caeleste signum in aere apparuisse, Crucem scilicet rubeam, supra viridem Arborem quercum nomine, aureo veluti clypeo positam. Qua inspecta certissimum sibi futurae victoriae praesagium statuentes, ad acrius pugnandum commoti

tak że ich żaden nie mógł na jednym miejscu pokazać palcem / albo
wien zaraz ginęły / a drugie się pokazywały / to widzenie dziwne krzy-
żow takich / trwało 15. dni / a zawsze pod czas wieczorny na co wszyscy
świat lud Tolossanski patrzył / tego świadectwo dawali w Rzymie
Julgo Tolossanski Biskup / y Raymundus Biskup Vfacensis, y
Opat Cistercien Legatowie Stolicy Apostolskiej; ktorzy na to sa-
mi patrzyli.

14. Ale to jeszcze dziwniejsza / iż gdy były już ustały pokazywać się
te krzyże / a Kapłan jeden tego niewidział czego sobie pragnął / wśedł
w noc do tego kościoła / prosił p. Boga aby mu też to widzenie
pokazał / y trwając na modlitwie / przed sobą pokazał się znowu takiś
krzyż / już nie na ścianach / ale w powietrzu kościoła na powietrzu /
miedzy ktorymi był jeden wielki wyniosleyszy nad drugie; ten gdy
wychodził; kościoła / drugie wszystkie inne krzyże szły za nim / a po-
tym prosto ku bramie Miastki się wdaly. Na co patrząc ten Ka-
płan / był wielce przestraszony / y siedł też za nimi / y wychodząc
z Miastki / obaczy człowieka poważnego / na weyrzeniu wódziczego /
ale zagniewanego y kwapiącego się ku Miastku z mieczem który w rze-
ku trzymał / przy ktorym były y krzyże iakoby onemu na pomoc / a
wchodząc do Miastki napotkawszy Meza jednego wielkiego / onego
zabil. Co wszystko ten Kapłan co widział / przed Biskupem swoim
de Castro Vfaciensi in Gallia Narbonensi, wpadłszy przed nogami
mu tego powiadał. Coby to było za Præfagium pretko się pokazało /
to jest / wielkie wojny z Heretykami Albigenstemi. Rogerius Ho-
ueden. Annal. in Anno 1210.

15. Roku 1414. w Prolestwie Castillie we Wsi Godolaiara,
dnia 18. Maja / pokazał się krzyż świetny na powietrzu / iako otym
świadczył listy Ferdinanda Króla Aragońskiego / do wielce sławne-
go Kaznodziei S. Wincentego Ferrer. Zakonu Kaznodziejskie-
go / który w tamtych krajach na ten czas kazania czynił / za ktorym
wiele tysięcy ludzi chodziło dla słuchania kazania tego: Co y listow-
tego Świętego odpisuiącego Królowi to się pokazuje. Ktore listy
znaydują się in Annalibus Brouii, Anno quo supra. Za ktorym
lego

tego kazaniem / po onym pokazaniu się krzyża / czwartego albo pią-
tego dnia / sto dwadzieścia tysięcy żydow nawróciło się do Wiary
Chrystusowej / który lubo jednym językiem po Hispańsku kazania
czynił / a wszystkie go Narody rozumiały.

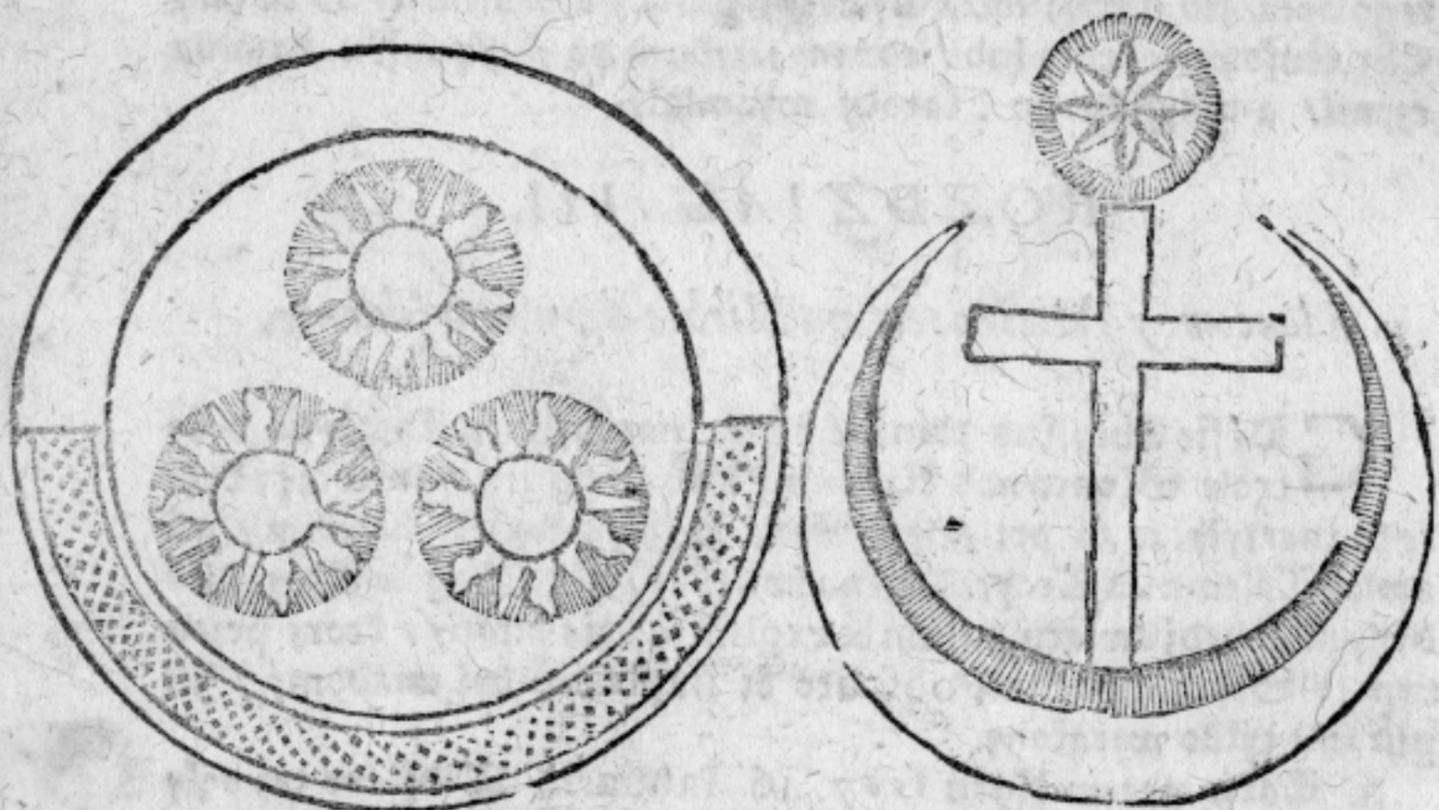
ROZDZIAŁ III.

Stońców y Miesiąców na Niebie dziwne widzenie.

I. **G**dy się Chrystus Pan na świat narodził / pokazały się były
troje Słońca nad Rzymem / iako Baronius świadczy / kto-
re to znaczyły / że za prz. ściem Syna Bożego w ciele ludzkim / na
świat Talemnicą Trojce Przenaświetszej / albo Bog 10 Trojcy ies-
dyny miał być światu palam & explicitè objaśniony / który przed-
tym w Starym Zakonie obscure & implicitè był wiadomy / Si-
gurami tylko wyrażony.

2. Takie potym Roku 1567. 16. Ianuarii. Widziáne też były
w Taurice / albo w Tatarszech nad Kasą Miastem troje Słońca /
Teczó obtoczone. A potym tegoż Miesiąca / y Roku / nad tymże
Miastem / pokazał się był Miesiąc / na niebie barzo iasny / o godzinie
nie czwartej w noc / a w powietrzu Miesiąca krzyż / a na wierzchu
krzyża / gwiazda wielce świetna / Brouius in Annalib.

Coby też znaczyły te troje Słońca / y krzyż w Miesiącu nad
Kasą / domyślawała się niektórzy Historikowie kościoła Katho-
lickiego; iż to był znak onego wielkiego przyszłego zwycięstwa / kto-
re Chrześciane nauali bello na morzu / nad Turkami in Lepanto
otrzymali. Anno 1571. za czasu Papieża Pii V. A potym iż Wi-
sła Swięta Chrześcijańska miedzy Pogaństwem rozszerzić się mia-
ła / co krzyż w Miesiącu pokazywał / gdyż Miesiącem Turczyń się
pieczętuje ktorych Słońców Teczó obtoczonych / y krzyża w Mies-
siacu / taka się tu ich wyraża Sigura.

3. Roku 1200. Mense Decemb. przed Bożym Narodzeniem w Prowincy Sboracenskiej / pokazały się w nocy na Niebie pięć Miesiacow o pierwszej godzinie w noc: Jeden Miesiac był na Wschodzie Słońca: Drugi na Południe: Trzeci na Zachodzie: Czwarty na Północy: Piąty w pośrodku tych / który miał przy sobie siedm gwiazd z tymi gwiazdami / pięć albo sześć razy chodził w okolo tych czterech Miesiacow. To widzenie trwało przez całą godzinę, z wielkim zdumieniem wszystkich / którzy na to patrzyli Rogerius Houeden. Annal. Parte 2. in Franc. Reg.

Coby znaczyło to widzenie Miesiacow / sam czas pokazuje / gdyż to było blisko Święta Narodzenia Syna Bożego / z kąd dorozumiewać się możemy / że cztery te Mesiace znaczyły cztery części świata / a iż tym dziwnym sposobem Bóg dawał znać / iako światłość Ewangelliey Świętey / miała oświecać wszystkie części świata / y one podziemne kraje / kiedy jeszcze do tego czasu Chrystus Pan nie był znany

iem

lomy ani słychany. Z którego ten piąty Miesiac reprezentował / y te siedm gwiazd onego pokazywały. Vt á Solis ortu vsq; ad occasum veri Regis generatio corruscasset. iako mówi Leo S. Papię: Serm. 2. de Epiph.

ROZDZIAŁ IV.

Iako Krzyż nie tylko się pokazywał na Niebie, y na powietrzu, ale też y na innych rzeczach stworzonych, y na świątach ludzkich.

W Przesłym Rozdziale wspomniałem / Num. 4. iako za panowania Juliana Cesarza Apostaty / pokazały się były krzyżyki gęste na budynkach / świątach ludzkich / nie tylko w Jeruzalem / ale y w Antiochey y w wszystkich Miastach Ziemi Judyckey tak na Świątach / iako y Chryścianach / na ten czas / kiedy na złość Chryścianom / pozwolił był Żydom budować Kościół Salomonow.

Alle osobliwie jeszcze przed tym / iako piše Sozimus lib. 5. y Baron. Tom. 3. Anno 361. zaraz na początku panowania tego wielkiego Służniece Bosłwa Chrystusa Pana / kiedy pierwszy raz wiedział na granice Illiriku / już pozebraniu z Winnice gron winnych; ukazał się Krzyż na powietrzu / y zaraz pełno gron winna na Winnicach niedożyrczałych / y barzo kwaśnych / na których była rosa z krzyżkami / y żadne grono nieznaydomało się na którymby nie było wiele krzyżykow / y na świątach nie tylko samego Juliana / ale y na wszystkich Solnicach jego / którzy z nim iachali: Oprócz tey Kosy / Krzyże osobne inşe / na nichże się pokazały. Według wykładu niektórych Authorow / to wino niedożyrczałe znaczyło / iż Julian nie miał się starzec / albo długo żyć na Państwie: iednak przez krótki czas panowania swego / miał się wielce wszystkim vprzykrzyć / iako się potym pokazało. Krzyż zaś na powietrzu / także krzyżyki na Winnicach / y na świątach; napominały Cesarza / aby pamiętał na Wiare Święta Chrystusowa ktora na Chrście Świętym przyjął.

Kiedy

Kiedy Arkadiusz nastąpił na Cesarstwo po śmierci Dycjuszowego Theodosjusza / y przyszło mu woiować z Persami chcąc ochronić Ormianow / ktorzy się pod jego obronę wdali / y aby swoje granice uspokoił / przed samą bitwą z nieprzyjacielem / pokazały się krzyże słociste na szatach woyska jego / ktoremu temu Cesarzowi pobożnymu były znakiem pewnego zwycięstwa. Na pamiątkę tedy tak wielkiego y cudownego zwycięstwa / ktore na ten czas otrzymał / także tych złotych Krzyżow ktore się cudownie pokazały / kazał bić monety złota z takim Krzyżem / iako pisze o tym Prosperus Aquitan. par. 3. Promiss. 34. Eo signo, inquit, antequam potitus victoria Arcadius, iam coeuntibus praelium militibus, aurea crucis in vestibus apparuere. Vnde etiam Victor, auream monetam, cum eodem signo Crucis fieri precepit.

ROZDZIAŁ V.

Jako też y na Ciałach ludzkich czasu iednego pokazały się były Krzyże y wszystkie Instrumenta męki Pana naszego z wielkim strachem ludzi.

ZA Panowania Maximiliana Cesarza / był ten dziwny Cud / iż nie tylko krzyże / ale y wszystkie Instrumenta męki Chrystusa są na Ciałach ludzkich / tak na Nieszczęsnie / iako y na Niewiastach wszelkiego Stanu / pokazały się: to jest / gwoździe / Korona Cierniowa / Bicie / y Szup do biczenia / młotki / kleszcze / drabina / wlochnia / Sukienka / gebla na łasce / rękawica / Kur / kostki / 30. Srebrników / trzy Krzyże / y inne naczynia / a było to powszyście Niemieckiej ziemi / y we Franciey / y w Polsce / y innych Państwach / iako o tym pisze Palmerii Continuator in Anno 1501. y Triten. in Chronic.

Mirandulan^o też sam to widział / będąc na ten czas u Cesarza / y opisał to seroco wierszem / iako w Praefaciey swey pisze do tego Cesarza

Nieopuszczam tu y ego Drzewa wielce cudownego / ktore się było niedaleko Nurembergu w Diocessie Barbergeniskiej w polu w nocy Święta Narodzenia Syna Bożego pokazało albo wrodziło zaraz y zowocem doskonałym Roku 1420. ktorego Drzewa takie było na potym przysrodzenie / to jest / iż na wiosnę kwitnęło / w Jesieni iakoy insze Drzewa owoc przynosiło. Oprócz tego znowu drugi owoc na każdy Rok w nocy Bożego Narodzenia zawsze wrodziło owoc / iakoby doskonałe lubo to podczas ciężkich mrozow ktore tam zwykły na ten czas być / a nigdy inszego czasu nie wrodziło takiego owocu / tylko zawsze w nocy tego Święta. A iż ty Drzewo wiele lat trwało rodząc zawsze taki owoc / obywatele tamtego Miasta rozkaszowali na każdy Rok przez całą noc pilnować tego drzewa ludziami godney wiary / y doświadczyli tego / że nigdy inszego czasu tylko tej nocy de repente taki owoc to drzewo z siebie wydawało. In Concilio Coustantiensii wiele takich było person zacnych / ktorzy o tym świadectwo czynili / będąc tego oculati testes. Ten Cud Bog tam pokazał taki iako to ludzie mądzy wpatrowali / na potwierdzenie Paniństwa Panny Przenajświętszej Bożej Rodzicielki / ktorey Paniństwo w tamtych krajach / Heretycy na ten czas wielce bluźniali. Nider. Lib. 4. cap. 6. & Bzouius in Annal. ad Annum vt supra 1432.

ROZDZIAŁ VIII.

W niektórych Krainach znayduia się takie zioła, albo kwiątki na ktorych znak Krzyża wyraźnie się z przyrodzenia pokazuje.

Wiele się takich zioły kwiątkow na świecie znayduie / ktore się z krzyżkami rodzą / iedne nad drugie wyraźniej / znaczniej / znak Krzyża na sobie pokazuiać.

W Indiey Zachodney w pobliżnych Krainach w Królestwie Peru / znayduie się wielce dziwny kwiat, ktory Hiszpáni nazywają

Pierwszej Księgi, Trzecia część,

Flos quinq; plagarum, Kwiat o pięci bliźnach / na którym Bog nie tylko sam Krzyż / ale najprzedniejsze tajemnice matki Syna swego wyraził / y wykonterfektował / to jest / pięć kropek czerwonych / iako by pięć Ran / y Słup do biczowania / a na słupie trzy gwoździe w pośrodku Korony Cierniowej / y postronki. Ten kwiat rozkłada się na pięci listków zielonych.

Wtedy należona była ta ziemia / między innymi dziwnymi rzeczami / tych kwiecia przywieziono było do Rzymu stamtęgo Nowego Świata / na okazanie ich Dycu Swietemu. Samo ziele tego kwiatu roście wysoko / ktore iednak o swej mocy stać niemoże / ale się chwytá drzewka iakiego nieiakimi buroczkami swymi przyrodzonymi. To ziele zowia Hiszpani Granadillo, ktorego wtamtých krajach Peruáńskich wiele się rodzi po polach / owoc z tego kwiatu jest wielki / iako Limonia / ktorego liquor albo Sok jest dziwnie woniacy / iako Muscum, albo Ambra, y do pozycwania wielce rozkofny. Galazki tego ziela / gdy bywają narznięte / albo złamane / krwawy sok wydają.

Bosius opisuiac naturę tego kwiatu / y ziela iego / Lib. 2. cap. 6 to wspomina / iż dwaj Dycowie Zakonu Dominika Swiętego ktory byli ná ten czas w Rzymie stamtých Kraiow podziemnych / Roku 1609. Jeden ná Imie Alphonfus de Armeria Magister & Definitor z Mexiku. A drugi Hieronymus de Aguero, rodem z Limy Miasta Stolecznego Krolestwa Peruáńskiego / dali mu informácia dostateczna ná piśmie o tym Zielu / Kwiecie / y owocu iego / dnia 2. Septembr. Roku mianowanego.

Wizerunk takiego Ziela, y Kwiatu iego,
ná przyzley Kárcie.

m Zakonnik rozkopywał / ta woda iednego z Bráćiey swoley siezgo ozdrowił / y wielu innych chorych ná oczy.

ROZDZIAŁ X.

iko Obrazy Męki Pana naszego, to jest, Crucifixy y Krzyże w niektórych Krajinach w Drzewach się znaydowały.

W Hiszpaniey znaleziono ná winnicy iedney / dziwny bázno Crucifix / nie ręká ludzka robiony / ale sam z winney Macice wysi / wszystkie członki dostatecznie wyrażaiac / rece y nogi ná Krzyż przybite / a ná glowie / y brodzie włosow podobienstwo máiac. en Crucifix znayduie się w Wallisolecie / w Kościele Dycow Beadyktynow / przy którym wielkie się naboženstwo dzieie / względem dzi / ktorzy y zdalekich stron zwykli tam nawiedzać.

Alle y to niemniej dziwniejsza iako w Japoniey Krzyże w Drzewach niektórych znaydowano / o czym wspomina P. Hyacinthus ranel, Ordin. Prædic. in Hist. Ecclesiastica de successu Christianitatis in Iaponia, Roku 1611. Czlowiek ieden przez wisłkiem mazumi w Krolestwie Sigen / robiac drzewo stare do palenia / core zowia Caqui (wdziaczny owoc rodzace / ktorego Drzewa iele się znayduie w Japoniach) iedno mu drewno od miejsca dalek oblediało / y sedzy po nie / gdy te wziął w rece / obaczył á ono Krucifix ná onym drewnie (byl to zdzieri onego drzewa) iakoby wymyślone wyrzezany / y z tablica ná wierzchu / tylko liter niedostawało / y ledowało go wiele Chrzescian / y sam ten Ociec świadczy o sobie / iż go miał w rekách swoich / y inni Zakonnicy / z wielkiem wysi ich podziwieniem.

Tegoż Roku niedaleko Miasta Stolecznego Nangasaku, ależ iedno Krzyż w takimże Drzewie / ná ogrodzie Kościola Wszech Swiętych.

Potym Roku 1615. w Krolestwie de Omura, w takimże też
 Peze Drzewie trzeci raz Krzyż należiono.

Także y przedtym in Regno de Arima w Drzewie innym /
 Krzyż się dziwny pokazał Roku 1590. y o drugich potym tenże
 Author wspomina.

Było to Prælagium albo obwieśczenie Boskie przyszłego
 Wielkiego y okrutnego prześladowania na Chrześciany / iako
 powiada ten P. Hyacinthus Ornaet, co się pokazało w krótkim
 czasie: Albowiem naprzód się poczęło prześladowanie w Kro-
 lestwie Figen wzywz mianowany. w tym Mieście, tedy się Arus-
 cifix napierwey pokazał / w Roku 1611.

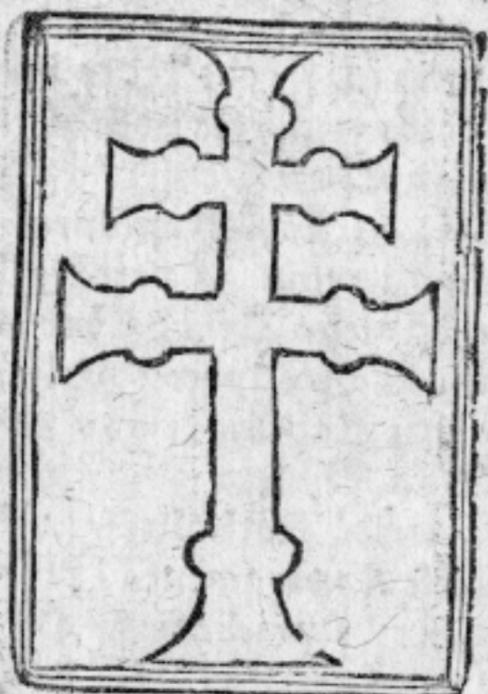
Godna jest uwazenia / że te Krzyże osobliwie się znajdowały
 w tym Drzewie nazwanym Caqui, Ktore wielce słodki y wdzięczny
 owoc rodzi: albowiem o Drzewie Krzyża Świętego śpiewa Ko-
 ściół Święty / słodkie Drzewo / słodkie Swozdzie / słodkie dżwis-
 gaiac ciężary. Coż albowiem jest słodsze na świecie iako Chris-
 tus Jezus na Krzyżu zawieszony: Który gorzki Krzyż wybranym
 swoim wielce osłodził.

R O Z D Z I A L X I.

O Krzyżach Cudownych uczynionych od Aniołów.

Dziwny y wielki Cud stał się w Hiszpanicy w Krolestwie
 Murcy / w jednym Mieście Ktore zowia Karawaka tedy
 jednemu Kapłanowi Aniołowie przynieśli Krzyż do Mihey S.
 Czego taká jest Historia. W tym Mieście jest Zamek bázro obro-
 ny / na skałce zmurowany / pod Którym Zambem były niekiedy gler-
 bołicy seroble iastinie / w Których Maurowie Chrześciany więzili
 y chowali / tedy byli to Krolestwo / y prawie wszystkie Hiszpania
 opanowali. Do tego Miasta Karawaki / przyjechał był czasu ies-
 dnego Krol tych Maurow / y chciał widzieć te Jastinie y więznow
 wszystkich

wszystkich / Ktore gdy przed niego wyprowadzono / y obaczywszy
 bázro zmedzlonych / wjalował się nad nimi: A pytając każdego
 z nich łagodnie o Powód ich / co by Który umiał / Kazał ich wolno
 puścić / aby do swego Paźby rzemieśla pojechl / między tymi więźnia-
 mi był też jeden Kapłan Chrześcianski / Ktorego gdy spytał co by
 też umiał / odpowiedział: iż jestem Kapłanem Chrystusowym / Kto-
 ry Ofiary Bogu prawdziwemu za grzechy ludzkie powinienem
 odprawować. Kżecze do niego Krol: Chce ja widzieć iako ty swe-
 mu Bogu ofiary czynisz. A on odpowiedział / iż do tej Ceremoniey
 Świętey / potrzeba wbioru Kapłanskiego / y innych potrzeb / przez
 Których nie może się Miya Święta odprawować. A że w jednym
 Mieście niedaleko był Kościół Katholiccki / posłał tedy Krol do on-
 go Kościola po wszystkie Apparámentá / Ktore gdy przywieziono /
 Kapłan on sportadziwszy / y przybrawszy Oltarz / w śaty też Ká-
 pląskie ubrawszy się / y już przystąpiwszy do Oltarza na odprawa-
 wanie Mihey Świętey / przypomniał sobie / iż mu leźsze Krzyża nie-
 dostawało na Oltarzu / (kotábi był ziwyczaj w Kościele Świętym)
 zatrzymał się tedy z odprawowaniem Mihey S. / pyta się Krol dla-
 czego by nie poczynal Ofiary / powiedział że mi leźsze Krzyża nie do-
 staje na Oltarzu / ledwie to Kapłan wymówił: a oto wielka świat-
 łość ogarnęła ono miejsce / y przy obecności wszystkich / dwa
 Aniołowie z wysoka / iakoby z nieba zstępujący przynieśli Krzyż dre-
 wiany długi na dwie piersi / y położyli go na Oltarzu z wielkim
 podziwieniem wszystkich: A potym podniosły się ku niebu zniknęli.
 To było dnia 3. Maja w dzień Święty Należenia Krzyża S.
 Anno 400. Ktorego Krzyża od Aniołow przyniesionego była taká
 figura. Która się pokazuje na drugiej stronie.

Widząc tedy on Krol Poganin tak wielki Cud Boski przy
 Nsiej Swietey Kapłana Chrześcijańskiego / sam został Chrześcija-
 ninem / za którego powodem wiele Poganstwa Maurów do Chris-
 tusa sie nawróciło / Chrześc Swietey przylawszy. A ten Krzyż do
 tego czasu jest na tamtym miejscu / tedy już Kościół zacny jest zmu-
 rowany / przy którym wiele Cudow dziwnych Pan Bog pokazuje.
 Fr. Alphonfus Ciacon. de Signis SSmae Crucis Cap. 35.

O tym Krzyżu dziwnym tenże Authór Ciacon, wspomina / y
 Cud: To Miasto Carauaca będąc położone między gorami / jest
 podległo wielkiem niepogodom / które tamto Klimá sprawia / iż
 tam częste zwykły bywać / grzmoty / pioruny / grądy kamienne / y
 gdy ten Krzyż wynośa / przeciwko obłokom burzliwym stawaia /
 zaraz ta niepogoda vstáie. A którego Authóra o tym także jest świad-
 dectwo. Infestatur maximè Carauaca tempestatibus frequen-
 tibus, tonitruis & fulminibus, grandine & lapidibus quibus
 pluit; atq; his caeli iniuriis coercendis & auertendis, datum
 illi singu-

illi singulare illud praesidium Crucis. Quae mox ut è sua The-
 ca extrahitur, & hiatus illum contingit, per quem fuit pri-
 mum ab Angelis transmissa, continuo omnia conquiescunt,
 tempestatesq; sedantur. Haec ille loco citato.

Świątym też insie Krzyżyki według tej figury / gdy bywają poćie-
 ráne o ten Krzyż Cudowny / też moc cudowna od Boga otrzymu-
 wają / przeciwo wszelakim niepogodom niebieskim.

2. Ale y ro niemniej dziwny Cud: Gdy Chrześcijanie Krzyż
 Swiety złotem / perlami / y drogimi kamieniami zwykli zdobić ;
 pokazał to Bog y oświadczył za rzecz sobie bydy wdzięczno tym dzi-
 wnym Cudem. Kiedy Alphonfus wtory Krol Hispański zytacw
 czystości / zbudował był wielki y barzo zacny Kościół in honorem
 Saluatoris w mieście Owiedo, tedy on miał swoje residentia w os-
 lewska / który wielce ozdobiwszy ; y wzbogaciwszy ; wymyślił też dać
 zrobić do tego Kościoła Krzyż złoty wielki. A obłożony na to nie-
 mało złotą / perel / y drogich kamieni / kazal puścić iako naprzędniey-
 szych robotników na robotę. Gdy tedy o tym myślił / a oto idąc
 z tego Kościoła po wysłuchaniu Nsiej S. do Pałacu swego / zastał
 pni munda / y wrodziwi Młodzienicy (a byli to Aniołowie w postaci
 ludzkiej) którzy powiedzieli sie bydy złotnikami / y blegli mi w tym
 rzemieśle / y wiedząc oiego zamiślach nabożnych ofiarowali mu sie
 zrobić Krzyż / według iego myśli / których on przyawszy / dał im
 tak wiele złota / kamieni drogich / y perel iako sami potrzebowali /
 naznaczywszy im mieszkanie w pałacu swym sposobne do tej roboty.
 Potym nazajutrz Krol posle jednego z Dworzan swoich / aby oba-
 czył / iesli już zaczęli te robotę / który tam przyśedszy nikogo niezna-
 skal / tylko Krzyż już gotowy dostatecznie zrobiony / a tak świetny / iż
 oczyma swymi niemógł wań bezpiecznie patrzeć. Czemu sie wielce
 zdumiewał / dał przedko znać Krolowi Na która tego powieść
 Krol ze wszystkich tam Dworem swoim poszedł do onego mieszka-
 nia / a obaczywszy Krzyż iasnością wielką ogarniony / pokleknął
 łzami sie zalawszy / posłał po Biskupa / y Kapłanów / aby Krzyż
 ten /

ten / 3 Procesja / 3 śpiewaniem hymnow do Kościoła Saluatoris
zanieśli / y na Ołtarzu postawili. Na tym Arzyżu było także pi-
smo na wierzchu wyrażone.

SUSCEPTVM PLACIDE MANEBIT HOC
IN HONORE DEI.
OFFERT ADELPHONSVS HUMILIS
SERVVS CHRISTI.

Na prawym Rogu tego Arzyża / także Pismo:

QVISQVIS PRÆSUMPSE-
RIT IN HONORE DEI,
EVLVINE DIVINO INTERREAT IPSE.

Po lewey zaś stronie:

NI LIBENS VOLVNTAS DEDERIT MEA,
HOC OPVS PERFECTVM EST, D. CCCXXVI.

Na dole tej struktury.

HOC SIGNO VINCITVR INIMICVS
HOC SIGNO TVETVR PIVS.

Też słowna Historia wiele Authorow wspomina / między Pto-
rymi. Rodrig. Ximenes Archiep. Toletanus. Lib. 4. Cap. 9.
Lucas Tudensis Episc. in Chron. de Hispan. Ambros. Mo-
rales. in vita Alphon. Casti. lib. 13. Cap. 38. Alphon⁹ a Car-
thag. Episc. Burg. in Anaceph, Hisp. Ciaconus de Signis S.
Crucis C. 35. Baronius Annal. Tom. 9, sub Anno Christi 791.
Bossius Lib. 6.

CZWAR

illi singulare illud præsidium Crucis. Quæ mox ut è sua The-
ca extrahitur, & hiatus illum contingit, per quem fuit pri-
mum ab Angelis transmissa, continuo omnia conquiescunt,
tempestatesq; sedantur. Hæc ille loco citato.

Tym też insze Arzyżki według tej Figury / gdy bywała poćie-
rane otem Arzyż Cubowny / też moc cudowna od Boga otrzyma-
wała / przeciwko wszelakim niepokodom niebieskim.

2. Ale y to niemięcy bżony Cub: Gdy Chrześciane Arzyż
Świety złotem / perłami / y drogimi kamieniami zwykli zdobić;
pokazał to Bog y oświadczył za rzecz sobie bydy wdzięczna tym bżo-
wnym Cubem. Kiedy Alphonfus Dwory Krol Hispański żył w
czystości / zbudował był wielki y bardzo zacny Kościół in honorem
Saluatoris w mieście Oviedo, Kedy on miał swoje residentia Krol-
stwa / Ktery wielce ozdobiwszy / y ubogaciwszy; wymyślił też dać
zrobić do tego Kościoła Arzyż złoty wielki. A obłożywszy na to nie-
mało złota / perel / y drogich kamieni / kazał szukać iako najprzednieys-
zych robotników na te roboty. Gdy tedy o tym myślił / a oto idąc
z tego Kościoła po wysłuchaniu Mszy S. do Pałacu swego / zastał
u siebie mu dwa wrodzenci młodzieńcy (a byli to Anyolowie w postaci
ludzkiej) Ktory powiedzieli że bydy złotnikami / y biegłymi w tym
rzemiele / y wiedząc o tego zamysła nabożnych ofiarowali mu się
zrobić Arzyż / według jego myśli / Ktorych on przyjąwszy / dał im
tak wiele złota / kamieni drogich / y perel iako sami potrzebowali
należący były im mieszkanie w pałacu swym sposobne do tej roboty.
Potym nazajutrz Krol posłał jednego z Dworzan swych / aby oba-
czył / ieli już zaczęli te roboty / Ktory tam przybył y niłego niezda-
nia / tylko Arzyż już gotowy do statecznie zrobiony / a tak świetny / iż
oczyma swymi niemożł nań bezwzględnie patrzeć. Czemu sia wielce
zdumiewał / dał przeto znać Krolowi. Na Ktore tego powieść
Krol że w byłim tam Dworem swoim posiadał do onego miejsca
nia / a obaczywszy Arzyż iasności wielko egarniony / pokleknął
przed nim / a zalamy posłał go Bisłupa / y Kapłanow / aby Arzyż

105

ten / z Procesją / z śpiewaniem Hymnow do Kościoła Saluatorie
zanieśli / y na Ołtarzu postawili. Na tym Krzyżu było także pi-
smo na wierzchu wyrażone.

SVSCEPTVM PLACIDE MANEBIT HOC
IN HONORE DEI.
OFFERT ADELPHONSVS HV MILIS
SERVVS CHRISTI.

A na prawym Rogu tego Krzyża / także Pismo.

QUISQVIS AVFERRE PRÆSVMPSERIT
MIHI
FVLGINE DIVINO INTEREAT IPSE.

Po lewey sęd stronie:

NI LIBENS VOLVNTAS DEDERIT MEA,
HOC OPVS PERFECTVM EST ERADCCCXXVI.

Na dole tej struktury.

HOC SIGNO VINCITVR INIMICVS,
HOC SIGNO TVETVR PIVS.

Tedżiwno Zistoria wiele Authorow wspomina / między któ-
rymi. Rodrig. Ximenes Archiep. Toletanus Lib. 4. Cap. 9.
Lucas Tudensis Episc. in Chron. de Hispan. Ambros. Mo-
rales. In vita Alphon. Casti. lib. 13. Cap. 38. Alphon^o a Car-
thag. Episc. Burg. in Anaceph. Hisp. Ciaconus de Signis S.
Crucis C. 35. Baronius Anal. Tom. 9. sub Anno Christi 791.
Bossius Lib. 6.

CZWAR.

CZWARTA CZĘŚĆ TEY KSIĘGI

W ktorey się pokazuje iako Kościół S. Kátholicki zwykł
zdawná zazywać znáboženstwa Krzyżow y Obrazow
Świątych.

ROZDZIAŁ I.

Authorem używania Krzyżow , w Kościele Świątym Ká-
tholickim , jest sam Chrystus Iezus.

Widzi się to dosyć wyżej pokazało / iż to była wola Chrystusa Pána /
aby na Krzyżu z wot swoy ofiarował Bogu Dycu dla Narodu
ludzkiego ; y tego było potrzeba / aby się o nim Pisma Proroctie wy-
pełniły : iako to sam deklaro wać raczył, Lucx 24. A gdy Nisko-
dym Kioże Żydowski radził się go o zbawieniu swoim : między in-
szemi rozmowami / powiedział mu / iż iako Moyses wywyższyl was
za na puśczy : Tak tego potrzeba aby Syn człowieczy był wywyż-
szony / aby każdy ktory w niego wierzy niezginał / ale miał żywot
wieczny. Ioan. 3. A niemogl bydz wywyższony / aśby był Krzyż onem
mu wystawiony.

Gdy tedy ten przeklęty naród Żydowski z wielkicy swoey niendá
wiści przeciwko Chrystusowi Pánu / zbudował onemu Krzyż / potea
piwszy go na tak wielce sromotna y okrutna śmierć. A on co? Ino

24

strument